hører til de fineste, fremgaar af den sidste Bemærkning. Men hvad betyder det, at Lisbed Pomerantz-Kones ældste Datter har Tandpine? Hvis ikke det betød noget ganske bestemt, var der jo ikke noget morsomt i Tilføjelsen om, at den ældste ikke kunde komme for Tandpine; men det gør det ogsaa. Det betyder simpelthen, at Pigen er kommen i Omstændigheder. Jeg har forgæves ledt efter Udtrykket i Litteraturen og spurgt Magister Kaj Bom, om han kendte det; det gjorde han ikke, men nævner Udtrykket uden at opgive mig som Kilde i sin i Efteraaret 1950 udkomne Bog: Mere om Slang (S. 82). Jeg kender imidlertid Betydningen fra min Hjemegn paa Fyn (Bellinge S., Odense H.), hvor det var levende i min Barndom. Baade min Moder og mine Bedstemødre brugte det, naar en af deres Tjenestepiger maatte forlade Pladsen i Utide for at faa et Barn; og jeg har endog hørt min Moder bruge det om en af sine Svigerdøttre, saa det var selvfølgelig et pænt Udtryk.

I de Kommentarer til Mascarade, som jeg har slaaet efter i, gives der ingen Forklaring paa Lisbed Pommerantz-Kones Datters Tandpine; heller ikke hos Feilberg eller i Den danske Ordbog har jeg fundet Betydningen anført. Flere af mine Bekendte, som jeg spurgte om de forstod Udtrykket, gav den rigtige Forklaring men kendte det ikke fra Sproget; dog mente Dr. M. Mackeprang at have set det hos en norsk Forfatter (Hamsun?) og Dr. Margrethe Hald at have hørt det i Bjærge H. (Vejle A.), hvor det dog ikke var gængs.

I „Historier fra Skovridergaarden" (I, S. 151) kommer den gamle Gnier Mikkel Roding ind paa Apotheket for at faa nogle Draaber til sin Kone „som med eet havde faaet saadant forskrækkeligt *Tandværk*"; og medens Svenden laver Mixturen, driller Læredrengen den gamle Hanreder og udspørger ham „om han ikke snart kunde vente sig en ung Søn". Sophus Bauditz har antagelig lagt samme Mening i Mikkel Rodings Kones *Tandværk* som Henrich i Lisbed Pommerantz-Kones Datters *Tandpine*; i hvert Fald har jeg altid forstaaet det saaledes.

Hvis Dr. Mackeprang husker rigtigt, at det eufemistiske Udtryk Tandpine for Svangerskab forekommer hos Hamsun, hvad jeg ikke har undersøgt, er Betegnelsen rimeligvis oprindelig fælles dansk-norsk og har været almindelig brugt i Dagliglivet paa Holbergs Tid, medens Udtrykket omkr. 1900 kun levede i Dialekt.

Men Tilskuerne ved Opførelsen af Mascaraden paa Holbergs Tid har antagelig meget vel forstaaet Grunden til Lisbeds Pommerantz-Kones Datters Tandpine og har smilet deraf samtidig med at de har accepteret denne Tandpine som gyldig Grund for Pigebarnet til ikke at optræde paa Mascaraden.

H. C. Broholm.

LYDLOVPEDANTERI

I „Scandia" 1941, 287, har Lauritz Weibull kritiseret min Godkendelse av Ligningen Kimbrer = Himmerboer. Han nægter, at den „lingvistiskt vilar på hållbar grund". Weibull slutter: hvis *H*ardboer i *H*ardsyssel skal komme av *Ch*arudes, så må *H*immerboer i *H*imbersyssel logisk kræve et **Ch*imbri. Men i urokkelig Retskrivning foreligger kun *C*imbri, *K*imbroi.

Slutningen er et typisk Exempel på Lydlovpedanteri.

Skønt jeg i „Scandia" 1941, 282, udtrykkelig har imødegået Weibull med en Iagttagelse av Skriftsprogets vilkårlige Indgriben i lydlovlige Forhold (ligeså i „Danske Studier" 1948, 67) lader han rolig som ingenting og fastholder *sans phrase* sit lydlov-rigoristiske Standpunkt.

Og dette uden at underkaste den klassisk skriftsproglige Udvikling av overtagne gottonske Navne den ringeste Undersøgelse! Dette skal gælde for filologisk Stringens, men det er kun filologisk Nonchalence.

Som Udgangspunkt for Undersøgelsen må vi tage den av Gud og Hvermand kendte Kendsgærning, at Sydboer har ondt ved at opfatte og gengive den gottonske Spirant *h*. Snart droppes den, snart gengives den hyppig, ja ofte helt regelmæssig ved *k, c*. Hos Förstemann, „Altdeutsches Namenbuch", finder jeg Skrivemåden *c* avhjemlet ved ikke mindre end 50 gottonske Personnavne. Kendt er det, at frankisk *Ch*lodowech, *Ch*lothar, *Ch*lotilde bliver til fransk *C*lovis, *C*lotaire, *C*lotilde. Oldengelsk *hemeþe*, oldtysk *hemidi* overtages som *camisia*, fransk *chemise*.

Hos Tacitus er der en mærkelig Fordeling av Lydgengivelserne. Ved Personnavne er der Vaklen: *C*atvalda, *C*atumerus, men *Ch*ariovalda. Silva Caesia *Ann.* I 50, svarer til *H*eisiwalt, nytysk *H*eserwald. Vestgottonske Stammenavne har fast *ch: Ch*amavi, *Ch*asuarii, *Ch*atti, *Ch*auci, *Ch*erusci. Østgottonske har fast *h: H*arii, *H*elisii, Na*h*arvali[1].

Personnavnene viser, at den unøjagtige Lydgengivelse stadig finder Fortsættelse. Det gør den den Dag idag. Fru Johanne Langballe f. Dalgas har meddelt mig, at Bønderne i Italien hårdnakket kaldte hende Giocanna.

Den klassefordelte Modsætning hos Tacitus er påfaldende og kræver Forklaring.

De tre Exempler på *c* er Silva Caesia 14 e. K., Markomanneren Catvalda 19, Chatteren Catumerus 47. Hær var Optegnerne næppe højtdannede Romere. Vi må antage, at Navnene er hørte av jævne, ikke græskkyndige Tropførere. Dærfor får vi hær samme unøjagtige sydlandske Lydgengivelse som ved Fru Giocanna. Det tør siges, at Exemplerne Cimbri, Caesia, Catvalda, Catumerus repræsenterer den ældre populære Lydgengivelse, som er herskende fra 113 f. Kr. til henimod 47 e. Kr.

Dærimod Bataveren Chariovalda (nordisk Harald) 16 e. Kr. står overfor Prins Germanicus, der selvfølgelig var græsk dannet og dærfor forstod at udtrykke gott. *h* ved Aspirattegnet *ch*.

M. H. t. Stammenavnene, så var der før Tacitus een romersk Iagttager, der endog viser den selvstændige Lydopfattelse at gengive gott. *h* ved lat. *h*. Det var Cæsar, der i sin „Gallerkrig" optegner Navnet *H*arudes. På Græsk vilde det have været stavet med Spiritus asper. Cæsar kom personlig i Kast med Haruderne. Han var græsk dannet, og samtidig kender vi ham i det hele som en særlig nøjagtig Gengiver av barbariske Navne. Det var altså ingen Tilfældighed, at han undgik den unøjagtige sydlandske Gengivelse av gott. *h* ved *c*.

De hos Tacitus avhjemlede Stammer med *ch* hører alle til Prinserne Drusus' og Germanicus' Krige, og da Prinserne selvfølgelig var græsk

[1] Tac. Helvaeones hører ikke hid. Hær er *h*'et en romersk Skriver-Uvane, en Snylteveext ved barbariske Navne, der børjer med *el-* eller *er-*.

oplærte, forstår vi, at Navnene korrekt overleveres med *ch.* (Hos Velleius er der et Exempel på en yngre sydlandsk Lydreduktion: Attuarii for Chattuarii, oldeng. Hetware. Hær møder vi Sydboernes kendte Mangel på Evne til at udtale gott. *h*).

Tilbage står Tacitus' østgottonske Exempler: Harii, Helisii, Naharvali. Hær har vi den korrekte Iagttagelse av en vigtig østgottonsk Lydudvikling. Mens Vestgottonsk længe fastholdt Lydværdien χ, jfr. fransk Clovis, Clotaire, Clotilde, *chemise*, er Lyden i Østgottonsk tidlig „fortyndet", så den falder sammen med latinsk *h*, og da denne Lyd tidlig tabtes i Romansk, finder vi hos Sydboerne østgottonske Navne med samme Lydtab: Ardaricus for Hardureiks, Ariaricus for Harjareiks, Ariarith for Harjarēþs. (I Schönfelds „Wörterbuch der altgerm. Personennamen" opføres slige Navne mindre rigtig under *a;* Förstemann har rigtigt Hardaric).

Det vil altså sees, at den tilsyneladende vilkårlige Fordeling av klassiske Udtryk for gott. *h* i Virkeligheden overalt lader sig forstå, når vi ænser de stedlige Forhold og Optegnernes forskellige Dannelse.

Nu kommer vi endelig til Følgeslutningen m. H. t. Kimbrernavnet. Kimbrerne var de allerførste Gottoner, der kom Romerne nær på Livet og lod dem høre den gott. Spirant χ, hvis Udtale var ret forskellig fra lat. *h*. De var samtidig blandt de allerførste Gottoner, der vandt Verdensry og tvang sit Navn ind i den latinske Ordbog. Og de mødte ingen græskdannet Cæsar, men kun Plebejeren Marius, der næppe havde Sans for Lydnuancer. Ergo blev Kimbrernavnet overtaget på folkelig sydlandsk Vis med *k*. På Grund av Kimbrernes Verdensry kunde denne Retskrivning ikke mere ændres. Dærimod Kimbrernes Naboer Hardboerne optrådte først en Tid senere. De vandt intet Verdensry, men mødte den græskdannede Romer Cæsar; dærfor får vi hær Skrivemåderne Harudes, Charudes.

Ved andre Gottoner av lavere Rang støder vi på en tilsyneladende regelløs Vaklen, hvor alle gottonske Lydlove siger Pas: Strabon *Kauk*oi, Ptolemaios *Kauch*oi, Plinius *Ch*auci. Det rigtige vilde være **Chauch*i; men dette er forbudt efter græsk Retskrivning, der ikke tåler to Aspirater så tæt sammen. Dærfra denne sære Lydgåde, der inte skal løses på Gottonsk, men på Græsk.

Alt dette burde Weibull have studeret istedenfor nonchalent at kassere min Påvisning i „Scandia" uden nærmere Imødegåelse.

Gudmund Schütte.

HVEM HAR DIGTET „I SKOVENS DYBE STILLE RO"?

Under ovenstaaende titel optog dagbladene AARHUS STIFTSTIDENDE (5. 2. 51), JYLLANDSPOSTEN (7. 2. 51) og NATIONALTIDENDE (8. 2. 51) flg. forespørgsel:

Formodentlig i 1830-erne skrev H. C. Andersen et digt „Min søde brud, min unge viv", som i 1852 udsendtes af Henr. Rung (baade for mandskor og klaver og guitar) til en melodi betegnet som „Langelandsk folketone". Melodien dukkede op igen i Fritz Andersens „2- og 3-stem-